

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür (Type): Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi (Submission Date): 14/05/2025

Kabul Tarihi (Acceptance Date): 27/06/2025

Yayınlanma Tarihi (Publication Date): 30/06/2025

Atıf Künyesi (Citation): Akgül, A. (2025). Karaman'da Yeni Bir Tarihöncesi Yerleşim Alanı: Çeştepe. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 137-143.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1698932>

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their published work and their work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Dergide yayımlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.

The scientific and legal responsibility of the articles published in the journal belongs entirely to the author(s).

KARAMAN'DA YENİ BİR TARİHÖNCESİ BULUNTU ALANI: ÇEŞTEPE

Abdullah AKGÜL*

Öz

Bu makale, Karaman ili ve ilçelerinde yürütülen arkeolojik yüzey araştırmaları sırasında tespiti yapılan Çeştepe arkeolojik buluntu alanını tanıtmaktadır. Genellikle ovalık kesimlerde ve akarsuların delta oluşturduğu alanlarda bulunan pek çok Neolitik ve Kalkolitik yerleşim yerinin aksine, Çeştepe yerleşim alanı Karaman ilinin dağlık bir kesiminde, doğal bir tepenin güney yamacında ve yamacın altındaki düzlüklerde yer almaktadır. Yerleşimin yüzeyinden toplanan taş aletler ve seramik parçaları, bu alanın Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik dönemlerde iskân edildiğini göstermektedir. Çeştepe, Neolitik ve Kalkolitik dönem yaşam alanlarının yalnızca ovalarla sınırlı olmadığını; dağlık ve platoluk arazilerde, su kaynaklarına yakın hayati öneme sahip alanların özellikle tercih edildiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Buluntu alanının yüksek rakımı, ilgi çekici kaya oluşumlarına sahip doğal bir tepe üzerinde konumlanması ve tarihi Mara Yolu üzerinde yer alması, bölgenin stratejik bir yerleşim alanı olarak seçilmiş olabileceğini akla getirmektedir. Böylece mevcut bulgular Çeştepe buluntu alanının, Türkiye'nin Akdeniz sahil kesimi ile Orta Anadolu bölgesi arasında bir geçiş noktasında bulunması nedeniyle tarih öncesi dönemlere ilişkin önemli veriler sunma potansiyeline sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Orta Anadolu, Arkeolojik Yüzey Araştırması, Neolitik, Kalkolitik, Yontma Taş.

* Doktora Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Burdur/Türkiye.
E-posta: abdullah_akgul700@hotmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8333-7001>.

A PREHISTORIC FINDSPOT IN KARAMAN: ÇEŞTEPE

Abstract

This article presents the archaeological site of Çeştepe, identified during archaeological surface surveys conducted in the province of Karaman and its surrounding districts. In contrast to the numerous Neolithic and Chalcolithic settlements typically located in lowland plains regions and river delta areas, the Çeştepe settlement is situated in a mountainous terrain of Karaman, on the southern slope of a natural hill and the adjoining lower terraces. Lithic tools and ceramic fragments collected from the surface of the settlement indicate that the area was inhabited during the Late Neolithic and Early Chalcolithic periods. The significance of Çeştepe is that it demonstrates Neolithic and Chalcolithic habitation was not confined to fertile plains. Instead, critical areas in mountainous and plateau landscapes, especially those near water sources, were also selected for settlement. The site's high elevation, location on a natural hill characterized by striking rock formations, and its position along the historic Mara Route suggest that it may have been chosen for its strategic location. Consequently, current findings highlight the potential of Çeştepe to offer valuable insights into prehistoric lifeways, particularly due to its position at a transitional zone between the Mediterranean coast and the Central Anatolian Plateau.

Keywords: Central Anatolia, Archaeological Survey, Neolithic, Chalcolithic, Chipped Stone.

Giriş

Arkeolojik araştırmalar Karaman ilinde tarih öncesi dönemlere ait çok sayıda buluntu alanının varlığını göstermekte olup, bu alanlar ilin ovalık, platoluk ve dağlık kesimlerine yayılmış durumdadır. Bu tarih öncesi buluntu alanları; mağaralar, kaya sığınakları, höyükler ve açık hava buluntu alanları şeklinde belgelenmiştir. Bununla beraber, arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmaları Karaman ilindeki en erken tarih öncesi bulguların Alt ve Orta Paleolitik dönemlere ait olabileceğine işaret etmektedir (Şekil 1). Söz konusu Paleolitik Çağ buluntu alanları yontma taş aletlerle karakterizedir ve bunlar Karaman ilinin kuzeydoğusundaki Taşkale ve Berendi köyleri yakınlarında belgelenmiş açık hava yüzey buluntularıdır (Karakoç, 2023; Karakoç ve diğ., 2023). Bununla beraber, Epipaleolitik veya Geç Paleolitik dönemlere ilişkin insan kalıntıları Karaman'ın kuzeybatısındaki Pınarbaşı yerleşmesinde arkeolojik kazılarla tanımlanmıştır. Söz konusu buluntular günümüzden yaklaşık 16 bin yıl öncesine aittir (Baird, 2023: 161). Paleolitik Çağ buluntu alanları ağırlıklı olarak yüksek rakıma sahip arazilerde yoğunlaşmaktadır (Karakoç, 2023: 11; Karakoç ve diğ., 2024). Epipaleolitik Dönem'e ait yerleşim izleri ise günümüzce kurumuş olan Hotamış gölünün kenarındaki bir kaya sığınağından gelmektedir. Bu tip yerleşmeler ve erken Neolitik alanlar Karaman'ın ovalık alanları dışında (1010-1040 rakıma sahip araziler) bilinmemektedir. Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağlarına tarihlenen höyük tipi yerleşimler ise genellikle ovalık bölgelerde ve akarsuların oluşturduğu alüvyon düzlüklerde konumlanmaktadır (Baird, 2023: 160; Erol, 1991: 25; French, 1961; Karabıyıkoglu, 2003: 197). Bu tip yerleşmelerin, literatürde Eski Konya Gölü olarak bilinen göl suları kuruduktan sonra, ovaya doğru yayılmaya başladığından bahsedilmektedir (Cohen ve Erol, 1969; Roberts, 1982: 345). Ayrıca Neolitik ve Kalkolitik dönemlerde su kaynaklarında kuruma ve çekilmelerin olduğuna dair veriler de sunulmuştur (Roberts ve Wright, 1993).

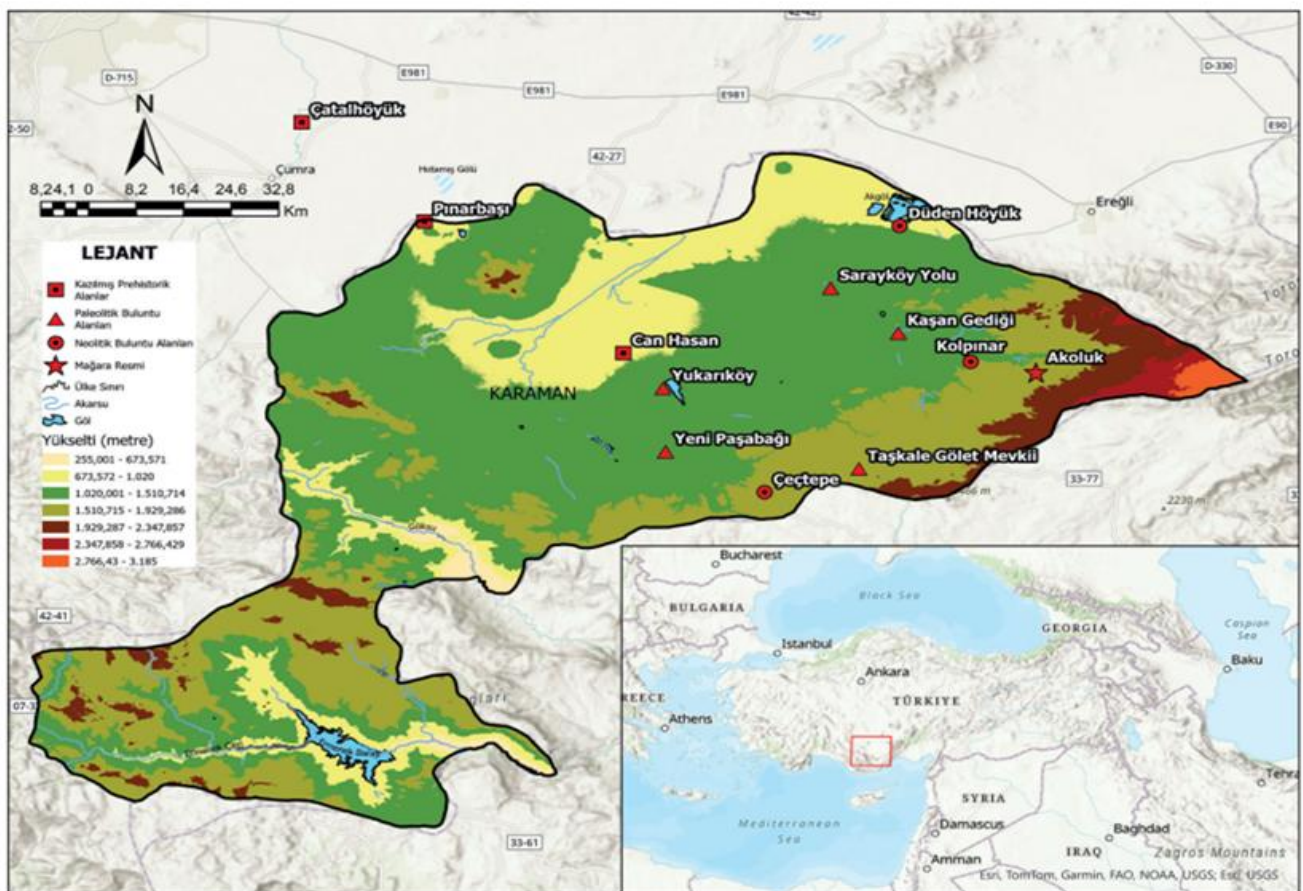
Bu çalışmada, Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik dönemlerde iskân gördüğü anlaşılan, Karaman il merkezinin güneydoğusundaki Çeştepe buluntu alanına ilişkin öncül bulgular sunulmaktadır. Alanda yürütülen yüzey araştırmalarına ve mevcut literatüre dayanarak elde

edilen bulgular doğrultusunda, söz konusu arkeolojik yerleşmenin genel özellikleri, konumu, yerleşimde kullanılan seramikler ve yontma taş teknolojisiyle üretilmiş aletler değerlendirilmiştir. Çeştepe’de henüz sistematik bir kazı veya yoğunlaştırılmış bir yüzey araştırması gerçekleştirilmemiştir. Veri almaya yönelik Radyokarbon (C14) analizleri yapılmamıştır. Yüzeyden toplanan materyalin tekno-tipolojik değerlendirilmesi, yerleşimin kronolojik ve kültürel bağlamına dair önemli bulgular sunmaktadır.

1. Çeştepe

1.1. Konumu ve Çevresel Özellikleri

Çeştepe Karaman il merkezine bağlı Çimenkuyu köy sınırları içerisindedir. Karaman merkeze kuş uçuşu 35 km uzaklıkta, 1620 metre rakımda ve 37 01 19 N 33 32 42 E koordinatları arasında konumlanır. Karaman il merkezini Mersin Mara beldesine bağlayan tarihi Mara Yolu (Heberdey, 1896: 159) üzerinde yer almaktadır (Karakoç ve diğ., 2023: 47) Karaman'ın ilk tarih öncesi yerleşim alanları Çeştepe'nin kuzey kısmında ovalık alanda yer alır. Çeştepe bu alanlardan Pınarbaşı'na 45 km, Can Hasan I ve Can Hasan III'e 30 km uzaklıktadır. Paleolitik buluntu içeren alanlar ise yerleşimin doğu ve kuzeydoğu kısımlarında yer alırlar (Şekil 1).

Şekil 1: Çeştepe ve Prehistorik Yerleşim alanları (Karakoç 2023: 11)

Çeştepe Orta Torosların kuzey kısmında kalan dağlık alan ile Karaman Ovası arasında kalan Karaman Platosunun yüksek kısımlarında yer alır. Arazinin genel yapısı Oligo-Miyosen birimler olarak sığ ve derin denizel kireçtaşı arazinin kırıklı ve oldukça engebeli özelliktedir (Pampal, 1989: 87). Kuzeyinde doğudan batıya uzanan fazlaca derin olmayan ve Karaman ovasına doğru uzanan bir vadi yer almaktadır. Vadi Çeştepe'ye 200 metre mesafededir. Vadinin kuzey yamacında kayada akmakta olan bir su kaynağı vardır. Bu su kaynağının yaklaşık 300 metre aşağısında kullanılabilir durumda bir su kuyusu görülür. Bu su kaynakları muhtemelen Çeştepe'de yaşayan insanlar tarafından kullanılmıştır. Çeştepe çevresine göre oldukça yüksek bir plato üzerinde yer almasına karşın etrafında ekilebilecek bir miktar tarım arazisi vardır. Arkeolojik alnın kuzeydoğusunda Kitapalan Dağı (1896 m), kuzeybatısında Meyil (Mihail) Dağı 1950 metre olup alanın en yüksek noktasıdır (Saraçoğlu, 1989: 374). Çeştepe'nin kuzeyinde Yeşildere Vadisi ve güney kısmında Gödet Vadisi yer alır. Bu vadiler içerisinde İbrala Deresi ve Gödet Deresi akmaktadır. Çeştepe'nin kuzeyinden tarihi Mara Yolu geçmektedir. Mara Yolu Orta Anadolu'yu Akdeniz Bölgesine bağlamaktadır.

1.2. Arkeolojik Bulgular ve Kanıtlar

Çeştepe 2022 yılında KAPYAP çalışmaları kapsamında ziyaret edilmiştir. Arkeolojik alanın Karaman ve Mersin'i birbirine bağlayan tarihî Mara Yolunun hemen sağ tarafında doğal bir tepenin yamaç ve düzlüklerinde olduğu görülmektedir (Şekil 2). Tepenin üst kısmında kireç taşından oluşmuş doğal kaya oluşumları dikkat çekmektedir. Çeştepe'de yapılmış olan kaçak kazılar tepenin yamaçlarında görülür. Kaçak kazıların iş makinası ve elle yapıldığı anlaşılmaktadır. İş makinası ile tepenin kuzeydoğusunda tepenin alt kısmından zirveye doğru büyük bir tahribatın yapıldığı görülmektedir. Elle yapılan kaçak kazılarla yapılan tahribat tepenin farklı noktalarında büyüklü küçüklü çukurlar şeklindedir (Karakoç ve diğ., 2023: 21-41). Tepenini doğu, güney ve batı eteklerinde yerleşimlerin olduğunu kanıtlayan yapı unsurları görülmüştür. Kaçak kazılarla ortaya çıkan taş yığınları bir yapıda kullanılabilecek mimari malzemelerdir. Bir yapıda kullanılabilecek taş yığınları ve yerleşimde ortaya çıkmış yanık topraklar ve seramik parçaları daha çok tepenin güney yamaçlarında yoğunlaşmaktadır. Tepenin kuzeybatısında görülen seramik parçaları ve mimari yapılarda kullanılabilecek özellikteki taş yığınlarına göre bu kısımda Roma dönemi yerleşimi olduğu anlaşılmaktadır (Karakoç ve diğ., 2024: 41-60).

Çeştepe buluntu ve yerleşim alanında yapılan yüzey araştırmalarında çok sayıda arkeolojik değeri olan buluntuya ulaşılmıştır (Tablo 1). Elde edilen buluntular ezgi taşları, obsidiyen (Şekil 3), çört (Şekil 4), ve boncuk (Şekil 5) ve seramik parçalarıdır (Şekil 5).

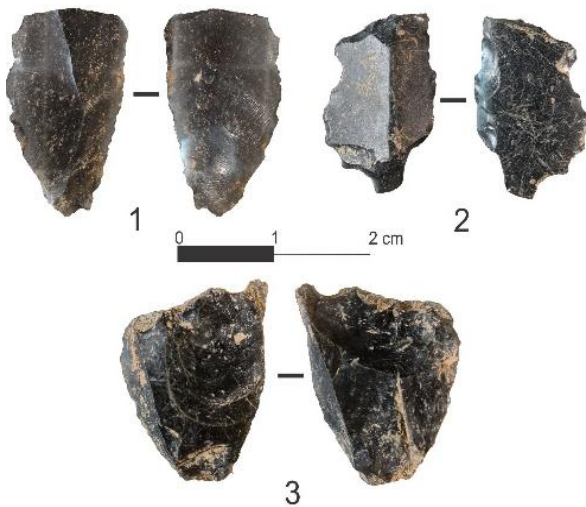
Tablo 1. Çeştepe Arkeolojik Buluntu Topluluğu (KAPYAP, 2022 Arşivi)

Sıra	Buluntular	Sayı
1	Obsidiyen Yontma taşlar	3
2	Çört Yontma taşlar	14
3	Seramik Parçaları	8
4	Taş (Ezgi Taşı, vb.)	2
5	Taş Boncuk	1
TOPLAM		28

Şekil 2: Çeştepe ve Yerleşim alanı (KAPYAP, 2022 Arşivi)

Tepenin zirve kısımlarında herhangi bir veri elde edilememiştir. Arkeolojik alanda bulunan yontma taşlar çört ve obsidiyen şeklinde görülürler (Karakoç ve diğ., 2023). Erken Neolitik yontma taş verileri Pınarbaşı'nda %20 çört, %80 obsidiyen (Baird ve diğ., 2017: 298-29) ve Can Hasan III' de %3 çört, %97 obsidiyen (Ataman, 1988: 120) şeklinde verilmiştir. Veriler; Çeştepe'de %17,6 obsidiyen ve %82,4 çört olarak alınmıştır (Karakoç ve diğ., 2023: 21-41)

Şekil 3: Obsidiyen (KAPYAP, 2022 Arş.)

Şekil 4: Çört (KAPYAP, 2022 Arş.)

Şekil 5: Boncuk (KAPYAP, 2022 Arş.)

Şekil 6: Seramik Parçaları (KAPYAP, 2022 Arş.)

Sonuç

Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik yerleşim ve buluntu alanı olan Çeştepe, Karaman yaylalarının yüksek kısmında konumlanır. Bu konum Neolitik ve Kalkolitik yerleşim ve buluntu alanlarının Karaman'ın ovalık alanının dışında da olduğuna dair örnek teşkil eder. Çeştepe'nin yüksek rakımda yaylalık kısımda ve bir su kaynağının yanında kurulmuş olması Neolitik ve Kalkolitik dönemlerde ovalık kısımda görülen kuraklıkla paralellik göstermektedir. Yerleşim ve buluntu alanının tarihî Mara Yolu üzerinde olması Mara Yolunun Geç dönemler öncesinde Geç Neolitik gibi erken dönemlerde de kullanıldığını göstermektedir. Yerleşim alanının yaylanın yüksek kısmında ve bir tepede konumlanması Çeştepe'nin askerî ve ticari açıdan önemli bir yerleşim olduğunu göstermektedir. Yerleşimin kuzeyinde Karaman Ovasında kurulmuş olan tarih öncesi yerleşim alanları çıplak gözle görülebilmektedir. Bu konumu Çeştepe'yi ovadaki tarih öncesi yerleşimlere ulaşım ve bağlantı açısından stratejik bir konuma getirmektedir. Orta Anadolu ve Akdeniz ve daha ötesi arasında yapılan ticarete bir konaklama yeri olma potansiyeline sahiptir. Ayrıca Taşkale köyü sınırlarında yer alan Zanzana ve Miske tarih öncesi yerleşim alanları arasındaki yol, Çeştepe'ye kuzeydoğu yönünden ulaşmaktadır.

Çeştepe'de yapılan yüzey araştırmasında ulaşılan alet ve silahlar yontma taş üretim teknikleri kullanılarak çört ve obsidiyenden üretilmiştir. Karaman ovalık alanında yer alan Erken Neolitik Pınarbaşı ve Can Hasan III'te ulaşılan obsidiyen buluntu oranı, çört buluntu oranına göre oldukça fazladır. Fakat yüksek yayla kısmında olan Çeştepe'de yüzey bulgularına göre, bu durum tam tersine olup çört buluntular obsidiyen buluntulara göre oldukça fazladır. Bu durumun Çeştepe yerleşim alanının çört kaynaklarına yakın, obsidiyen dağılım açısından uzakta olmasından kaynaklanma ihtimali yüksektir. Bu görüşü destekler mahiyette Çeştepe'nin doğusunda kalan Paleolitik buluntu alanlarında da obsidiyen buluntularının az, çört buluntularının da çok olduğu görülmüştür. Arkeolojik alanda görülen seramikler yerleşim ve buluntu alanının Neolitik Dönemden Roma sonuna kadar iskân gördüğünü kanıtlar niteliktedir. Çeştepe arkeolojik alanında bulunan taş boncuğun hammaddesi göz önüne alındığında Mara Yolu üzerinden Anadolu'nun güneyinde kalan bölgelerden getirilen ticari bir mal olduğu düşünülebilir. Çeştepe yerleşim alanında yüzeyde özellikle yapılarda kullanılmış olabilecek taş ve taş yığınları gibi yapı unsurları görülse de yerleşimin mimari durumu hakkında yeterli bilgi vermez. Fakat arkeolojik alanda pek çok yapının ve mimari unsurun olduğunu kanıtlar.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Etik Kurul izni ile ilgili; bu makalenin konusunu oluşturan çalışmanın yazarı ve hakemleri, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmişlerdir.

Kaynakça

- Ataman, C. (1988). *The Chipped Stone Assemblage from Can Hasan III: A Study in Typology, Technology and Function* (Yayımlanmamış doktora tezi/Unpublished PhD Thesis). London: Institute of Archaeology.
- Baird, D. (2023). Güneydoğu Asya Bağlamında Anadolu Platosu'nun Epi-paleolitik Dönemi: Pınarbaşı. M. Kartal (Ed.), *Türkiye'de Paleolitik Çağ Kazılar İçinde* (ss. 159-186). Ankara, Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Cohen, H. R., & Erol, O. (1969). Aspects of the Palaeogeography of Central Anatolia. *The Geographical Journal*, 135(3), 388-398. <https://doi.org/10.2307/1797327>
- Erol, O. (1991). The relationship between the development of the Konya-Karapınar obruks and the Pleistocene Tuz Gölü and Konya pluvial lakes. *Turkey Deniz Bilim. ve Coğr. Enstitüsü Bülteni*, 7, 5-49.
- French, D. (1961). Canhasan, Karaman: 1961. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 11(2), 36-37.
- Heberdey, R.-A. W. (1896). *Reisen in Kilikien*.
- Karabıyıkoglu, M. (2003). *Konya Havzası'nın Geç Kuvaterner Evrimi*. İstanbul Üniversitesi.
- Karakoç, M. (2023). Karaman Akoluk Mağarası Resmi. *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, 33(9), 9-22. <https://doi.org/10.22520/tubaar.1335233>
- Karakoç, M., Gemici, H. C., Akgül, A., Ayık, Ö., Balkan, E., Pala, E., Erkocaoğlu, F., & Atakuman, Ç. (2023). Karaman Prehistorik Yüzey Araştırması Projesi 2022 Yılı Çalışmaları. 39. *Araştırma Sonuçları Toplantısı İçinde* (ss. 21-41). Kültür Ve Turizm Bakanlığı.
- Karakoç, M., Gemici, H. C., Akgül, A., Ayık, Ö., Balkan, E., Pala, E., Erkocaoğlu, F., & Atakuman, Ç. (2024). Karaman Prehistorik Yüzey Araştırması Projesi 2023 Yılı Çalışmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 39(1), 41-60.
- Pampal, S. (1989). Erdemli (Mersin), Ereğli (Konya), Karaman Arasında Kalan Torosların Jeolojisi,. *MTA Derleme Rap. No: 9113*.
- Roberts, N. (1982). A note on the geomorphological environment of Çatal Hüyük, Turkey. *Journal of Archaeological Science*, 9(4), 341-348. [https://doi.org/10.1016/0305-4403\(82\)90039-5](https://doi.org/10.1016/0305-4403(82)90039-5)
- Roberts, N., & Wright, H. (1993). Vegetational, lake level, and climatic history of the Near East and southwestern Asia. In P. J. B. H. E. Wright, Jr, J. E. Kutzbach, T. Webb III, F.A. Ruddiman, F. A. Street-Perrot (Ed.), *Global climates since the Last Glacial maximum İçinde* (ss. 194-200). Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Saraçoğlu, H. (1989). *Akdeniz Bölgesi*. MEB Yayınları.